

Knjiga Slovénka

XIX. veku.

Janez Ziegler (Cigler) r. 7. maja 1792 v Udmatu duhovnije sv. Petra, posvečen l. 1815, duhoven v Škocijanu na Dolenjskem, pri sv. Petru, nato v jetnišnici Ljubljanski, naposled fajmošter v Višnji Gori (Višnjagore, Višnjagorski), u. 11. apr. 1869. Spisi njegovi so:

1) Molitve za bolnike. V Ljubljani 1828. 12. 247. Nat. Fr. Retzer. — II. Natis. Sassenberg 1830. 12. 282. Na primer bodi iz Predgovora:

„Nimamo ga praviga stanovanja na tem svetu, ampak le prihodniga išemo. Tukaj smo, kakor mémo gredoči popotniki, gremo v' svoje pravo domovanje v večnost, kamor nam smert vrata odpira. Smert je štrafenga za greh; ker smo pa vsi grešili, tudi vsi umreti moremo. Za vsaciga človeka je huda in grenka zadnja ura, kader je treba svet zapustiti; iti v večnost, in stopiti pred pravičniga sodnika, Jezusa Kristusa; dajati rajtengo od svojiga hišvanja na zemlji. Kader se smert bliža, vsak kristjan potrebuje in želi duhovniga trošta in pomoči, ker takrat je ves posveten trošt prazen. Ravno v tih bukvicah se najdejo nauki, opominovanja, in bolnikom potrebne molitve, ktere gotovo vsaciga kristjana v bolezní potroštajo, ga k poterpežljivosti nagnejo in v ljubezni do Jezusa Kristusa vnamejo, če jih andohtljivo moli, ali moliti poslušá. Potrebne so tedaj te bukvice duhovnim pastířjem in drugim ljudem, zato ker do zdaj nismo nobenih kranjskih bukvic imeli, iz kterih bi se bile mogle moliti bolnikom perpravne molitve, in jim upanje v neskončno usmiljenje božje dajati. Dobro in prav bi bilo, de bi té bukvice per vsaki hiši bile, kjerkoli kdo brati zna; duhovni pastir velikrat bolnika zavoljo dalje in družih opravil ne more po gostim obiskati, takrat mu kdo drugi lahko kaj bere, ali moli, ga potrošta in dobro delo stori, ker mu, kakor usmiljeni Samaritan, vino in olje v dušne rane vliwa. Kdor se ljudém usmiljeniga skaže, bo tudi per Bogu usmiljenje dosegel.“ — „Janes Ziegler Duhoven v' Ljublanški jetnišnici.“

2) Štiri posledne reči, ali premišlevanje smerti, sodbe, pekla in nebes, spisal Janez Ziegler, duhoven Iblanske jetnišnice. V Iblani Kleinmayr 1831. 12. 192.

3) V Krajski Čbelici l. 1831 bukv. II. so njegove pesmi: „Mravlja s kobilico. Šinkovic ušel. Pajk z muho. Plahta na dvoje. Dozdevna smert. — Bukv. III. l. 1832: Lesica z kužetam. Povračilo“. — V zgled bodi:

Povračilo.		
Veselo letala	Golobčik kar šine	To vidi čebel'ca,
Čbelica v log,	Šibin'co vlomit,	Verniti hiti,
Medú nabírala	Jo v vódo porine	U roko pič' strelca,
Po cvetji okróg.	Čbel'co rešit'.	Golob odletí.
Vihar jo zavije,	Nevarnost otveze	Sercé pozabílo
Ne more letét',	Goloba strašná,	Ljubezni ne bo,
V vodnjak jo pobije:	Ga strelíc zaleze,	Dobrote vračilo
Kako se otét'!	Pomeri v njegá.	Da milo nebó.

4) Mašne bukvice, to je molitve per s. maši, tudi druge vsakimu kristjanu potrebne molitvice. Zraven tudi kratko premišljevanje terpenja Jezusa Kristusa, ali sveti križovi pot. J. Z. V Ljubljani 1832. 12. 338 s podobami (brez njih str. 292. Šaf. 148). — V novem pravopisu l. 1852. str. 252.

5) Dober nauk, ali kratko podučenje se časne in večne nesreče obvarvati. Spisal in na svitlobo dal Janez Ziegler. V Ljublani nat. J. Blaznik 1832. 12. 132.

6) Bratovšina sv. Leopolda. Iz Nemškiga spisal J. Ziegler. V Ljublani 1833. 8. 72.

7) Duhovni studenc, to je lepe molitvice, s kterimi zamorejo keršanske duše veliko dobrot od Boga sprostiti. Na svitlobo dal J. Ziegler. 1835. — V. nat. pomnož. 1850. — VI. nat. 1853. — VII. 1858. 12. 234. — Olepšane s podobami pri sv. maši in pri sv. križevim potu, v starim in novim pravopisu (Zg. Danic. 1854. l. 13).

8) Kratki nauki za vsaciga človeka. V Ljublani 1835. 12. 60.

9) Sreča v Nesreči, ali Popisvanje čudne zgodbe dvéh dvojčikov. Podučenje starim in mladim, revnim in bogatim. Spisal in na svitlobo dal Janez Ziegler, Fajmašter per s. Tilni v' Višnjigori. V' Ljublani Natis. J. Blaznik 1836. 8. 139. Na prodaj J. Klemenž. — V treh delih popisuje se po več razdelkih čudna a mikavna zgodba: I. 1. France Svetin gré na vojsko Francosko. 2. Neža Svetinka da oba dvojčka v službo. 3. Paule Svetin pastir; 4. šolar v' nemškim gradcu; 5. najde svojiga prijatla Avguščina; 6. desetašolic na Dunaji; 7. dvorni svetvavec, potem škof. 8. Po škofu Paulu najde Karl baron Gap svojo mater. 9. Škof Paul najde svojo mater. — D. II. 1. Janez Svetin pék v' Terstu; 2. per velikim tergovcu v Terstu; 3. na morji; 4. v mestu Tulonu na Francoskim; 5. v ječi; 6. k smerti obsojen. 7. Ludvik Bodin, Svetinov sovražnik, hudodelnik, vjét. 8. Janez Svetin izpušen, Ludvik Bodin umorjen. — D. III. 1. France Svetin, oče Janeza in Paula, na vojski vjet, in na francosko odpelján; 2. francoski soldat, réši svojiga generala; 3. na morji vjet in v Afriko odpelján. 4. v Ameriko odpeljan in prodan; 5. najde svojiga sina. — O reči in obliki bodi na razgled:

„Ludvik Bodin, Svetinov sovražnik, hudodelnik, vjet. — Drugi dan popoldne Svetinoviga obsojenja prideta dva gospoda obiskat stariga prijatla Teodora, ki sta slišala njegovo žalost zavoljo Svetinove smerti. Bila sta ta dva gospoda zmed števila tistih sodnikov, ki so Svetina obsodili. Lepo sta ga pogovarjala, de naj si te zgodbe nikar k sercu ne jemlje in sta mu rekla: Prijatelj! kaj boš zato žalovál, sej več hudobija mora štrafana biti, pravica to ukazuje, ti nisi tega kriv; naše postave tako zapovedujejo, de taka hudobija se mora ojestro štrafati. Teodor svoja dva prijatla perderží per večerji, de bi se dalej z njima pogovarjal. Večerja je bila perpravljena, vsi se vsédejo k mizi, le Ludvika še ni bilo, Teodor ukaže hišni keršenci iti klicat Ludvika k večerji, ona gré tiho v njegovo kamerco, ker je menila de spí, de bi ga na naglim ne zbudila. Najde ga ležati na dolgim blazinatim stolu, kterimu kanape pravijo, pa prestrašena se ne upa ga poklicati, ker je bil merliču enak, ves prepaden in plašen je ležal kakor v omedlévci, in večkrat globoko zdihnil in kakor v hudih sanjah od cekinov govoril. Hišna tiho gre iz kamerce povédát gospodarju, kar je vidla. Teodor in oba njegova prijatla vstanejo berž od mize, in gredó v Ludvikovo kamerco tiho po perstih. Še je bil v omedlévci, zdihval je in večkrat te besede izgovoril: „O nedolžni Svetin, o peklenski cekini!“ Trikrat je te besede tako izgovoril, de so jih vsi dobro slišali, nič ni védel, de ga kdo sliši. Eden Teodorovih prijatlov migne tiho iti iz kamerce in pa ga per miru pustiti. Ko prideta spet k mizi, reče tisti gospod, ki je rekel ga pustiti: Tiho bodita, gotovo se bo božja pravica dans pokazala, Bog nedolžniga varje; kmalo bomo kaj več zvédli. Pustite Ludvika per miru, de jest nazaj pridem. Gospod, kteri je bil sodnikov eden, gré, in ko bi trenil kmalo nazaj pride, in perpelja z' sabo tri žandarme, pokliče zraven Teodora in uniga svojiga tovarša. Vsi gredo v Ludvikovo kamerco tiho; še je ležal, in še so mu nekterikrat ušle iz ust tiste besede: „O nedolžni

Svetin, o peklenski cekini!“ Sodnik ukaže žandarmam Ludvika obstopiti, on stopi k njemu, ga za roko prime, in z ojstrimi besedami nad njim zakriči: Ludvik Bodin! ti gerda pošast, precej vstani in z nami pojdeš, zvédili smo, kaj si storil, ne boš odšel ojštri pravici ne. Ludvik plane na noge, pa se ves trese, ne vé, ali se mu sanja ali je resnica, družiga ni védel reči, kakor hitel je: „Sej grem, sej grem. Res sem jest cekine ukradel res, pa sim jih skrivaj v Svetinovo skrinjo nesel; Svetin je nedolžen.“ Žandarmi so ga zvezali in varno ga v ječo vlečejo itd.“

10) Življenje S. Heme, brumne koroške grafine. Spisal in na svitlobo dal Janez Ziegler, Višnagorski fajmašter. Natiščene in založene per Janezu Leon. 1839. 8. 70. — Rojstvo sv. Heme. Hema se omoži. Wilhelm in Hema dobita dva sina. Wilhelm in Hartvik, sinova s. Heme, oba umorjena. Kako sta mlada grofa umorjena, pride na dan. Knapje štrafani. Puntarski knapji se združijo, in se celi vojski v bran postavijo. Grof Wilhelm gre v Rim na božji pot. S. Hema udova, umerje. — V podobah: S. Hema. Grof Wilhelm III. Kerška Cerkev.

11) Eksercicije, to je Nauki in premišljevanja od nar imenitniših resnic svete vere. Spisal ranjki č. g. Mihael Hofman, nekajni korar v Novim Mestu. Nat J. Blaznik 1839. 8. XV. 277. Na svetlobo spravil Janez Ziegler (Vid. Jezičn. XXII. str. 74) s primernim predgovorom, v katerem opisuje sveto življenje omenjenega pisatelja.

12) Nekaj spiskov iz njegovega peresa ima vže Carinthia l. 1829 itd. — V Drobtincah l. 1848 je brati sostavek: Nepoznan rešitel. — Novice so ga privabile, da je priobčil v njih — Višnagorc — nektere stvari; tako na pr. l. 1843 spis: Luna; l. 1844 pesmico: Ljubljanski kovači. Besedne vganjke. Novih navad ne zaničovati; l. 1845: Zobačnik; l. 1849: Zmota; l. 1860 — Višnagorski —: Posvetni blagri. Jezikoslovne posebnosti. Čertica iz življenja sedanjega papeža Pija IX. Resnična zgodba itd. — Na razgled bodi:

Ljubljanski kovači.

V Ilirjo pridere	Z gorečim železam
Nevsmilen tiran,	Nad Turka deró,
Ljubljano razdere	Z velikim terpežam
Neverni Osman.	Serčno odženó.
Zdaj cerkve se loti	V Šempetru z procesjo
Šempeterske žgat',	Kovači gređó,
Kovači na poti	H spominu tam svet'jo,
Ne dajo končat'.	Bandero neso.

Zmota.

Satan z babo se prepira,	Razserden Gospod mu pravi:
Peter ju zmirit' ne vé,	„Peter! tega ne terpim,
Naglo sablico izdira —	Berž nazaj glave postavi!
Preč obema ste glavé.	Primete se, jez skerbim“.

Peter zmoten kar popravi,
Žensko glavo vragu da,
Ženi vragovo postavi, —
Marsikdo še to pozná.

Jezikoslovne posebnosti.

S klobuki mi le glave pokrivamo, Nemci pokrivajo z njimi tudi perste, ker pravijo — *Fingerhut*.

Nemci tudi cukor (sladkor) na klobuke merijo, ker pravijo — *Zuckerhut*.

Čevlje nosimo mi le na nogah, Nemci jih nosijo tudi na rokah, ker pravijo — *Handschuh*.

Tudi po klancih voznim kolesam čevlje podkladajo, ker pravijo — *Radschuh*.

Nemci so menda kdaj imeli ženske vedno zaperte kakor Turki, ker še zdaj Nemci imenujejo žensko — *Frauenzimmer*.

Nektere ribe so pri Nemcih leséne, ker jim pravijo — *Stockfisch*.

Navadno se ljudje na svet rodijo, pri Nemcih se kujejo, ker pravijo — *Menschenschlag*.

Hlače se narejajo iz sukna ali pa iz druge robe; Nemci jih imajo tudi iz vode, ker pravijo — *Wasserhose*.

Narmanj se ujema z resnico v nemškem jeziku oštir, pravijo mu — *Schenkweirth*.

Nobenemu nič zastonj ne dá, pa pravijo, da vino „šenkjuje“ — *Wein schenken*.

Nemci so začeli narejati ženskim oblačila iz obročev, ker pravijo — *Reifrock*.

Nemci pridevajo otrokom, katerim starši pomerjé, še ene usta, to je — *Vormund*.

Pri vseh ljudstvih otroke redijo in učijo, pri Nemcih jih pa ulečejo; ker pravijo — *Kinder erziehen*.

Pri Nemcih imajo vsi hribje noge, ker pravijo — *Am Fusse des Berges*.

Med Nemci prijatli ne stojijo na dveh nogah, ampak le na eni, pravijo — *Er steht mit ihm auf einem freundschaftlichen Fusse*.

Nemci imenujejo najimenitniše opravila, igrače, ker pravijo od takega, ki ima veliko oblast v rokah — *Er hat einen grossen Spielraum*.

Visoke mogočne osebe so bile menda nekđaj tako rahle, da se je skoz nje vidilo, zato so jim rekli — *Durchlaucht*.

Nemški grofje so bili rojeni le na visokih hribih, zato se jim pravi — *Hochgeboren*.

Kđaj je nek pri Nemcih postal pes znamenje revšine, ker pravijo — *Er ist auf den Hund gekommen*.

Kadar Nemeč kaj neumnega naredí, pravijo, da kozla vstrelí — *Hat einen Bock geschossen*.

Čudno je, da pri Nemcih nevesta prinese v hišo strup, ker pravijo — *Mitgift*.

Nemci ljudi lepe obnaše zaperajo, ker od takih pravijo — *Eingezogen*.

Malopridne pa izpušajo, ker jim pravijo — *Ausgelassen*.

Kadar Nemci odbornike volijo, menda vselej strelajo, pravijo jim — *Ausschuss*.

Kadar dnarje dajo komu, preden jih zasluži, menda tudi strelajo — *Vorschuss*.

En malo prismuknjen Nemeč menda zmiraj strela, ker mu pravijo — *Schuss*.

Nemci tudi dim v sode spravljajo, ker pravijo — *Rauchfass*.

Tudi tinto Nemci v sodih hranujejo — *Tintenfass*.

Čudno je, da Nemci tako radi tolčejo, ker veliko opravil le s tolčenjem znamenjujejo, kakor: vorschlagen, nachschlagen, durchschlagen, aufschlagen, ausschlagen, überschlagen, anschlagen, entschlagen, beschlagen, zuschlagen. Pa še veliko drugih. (Višnjagorski.)

Zgodja Danica je naznanjala sim ter tje bukve, katere je spisal Janez Cigler, in ki so prihajale ali pomnožene in popravljene, ali v novem pravopisu na svetlo p. Duhovni studenec; Mašne bukvice; Sveti križev pot s podobami itd. — Da je pa spet oživel ter se z novo knjigo prikazal na dan, izpodbodel ga je Fr. Levstik pohvalivši v Janežičevem Glasniku l. 1858 (zv. I. št. 3) njegove bukvice: „Sreča v nesreči“ ter opisavši mične pripovedi snov, obliko, njene prednosti pa tudi pomanjkljivosti (zv. II. št. 1—3). — „Opomniti moram, piše ondi Levstik, kako so kmetje moje domovine v slast prebirali Svetina. Komaj so dobili knjižico v vás, in berž se je verstila od hiše do hiše; in še zdaj se časi ménijo pozimske večere, kako se je godilo dvojčkoma Janezu in Pavlu. Sme se reči, da je bila ta knjiga skoraj do dobrega postala národna; škoda je le, da se ni tiskala drugič, ker je bilo gotovo hitro zmanjkalo pervega natisa, kajti dan danes je ni več dobiti na prodaj; še med ljudmi se redko nahaja (zv. I. str. 83) . . . Kar se pa tiče jezika, moramo reči, da je za 1836. leto dovolj pravilen, prijazen, domač, lahko umeven, ponaturen, še celo blagoglasen. V lepem redu se versti misel za mislijo; pisava ni skrotovičena, kakor je dan danes navada med nami, ki nacepimo časi toliko stavkov v stavek, da se dostikrat naposled še ne vé, kaj pripovedujemo; ki tako nenaturno besede narejamo in stavimo, kakor vsi tisti, ki nimajo nič okusa. — Daravno ta knjižica v lepoznavskem oziru ni brez hib . . .; vender bi se naši povestničarji marsikaj lahko učili iz nje itd.“ (zv. II. str. 56). — To je dalo povod, da se je prikazala v „Knjižnici slovenske mladine“ knjiga III.: Sreča v Nesreči, ali popisovanje čudne zgodbe dveh dvojčkov. Poučenje starim in mladim, ubožnim in bogatim. Spisal in na svitlobo dal Janez Cigler, župnik pri sv. Tilnu v Višnjigori.

Drugi popravljen natis. V Ljubljani. Založil in izdal Ivan Tomšič. 1882. 8. 145. Natisnila Klein in Kovač. — Levstikova resnična pa dobrohotna presoja je menda tudi vzrok, da je nekdanji „duhoven Iblanske jetnišnice“ na stare dni poprijel spet slovensko pero ter spisal dve povesti, prvo na lik Svetinu, drugo pa sv. Hemi, in te ste:

13) Deteljica ali življenje treh kranjskih bratov francoskih soldatov. Spisal Janez Cigler, fajmošter v Višnjigori na Kranjskem. Izšla družba sv. Mohora. V Celovcu 1863. 8. 115. Natisnil Janez Leon. — Povest se snuje enako Svetinovi v treh delih. Na primer bodi:

Vvod. Krajnska dežela je bila od leta 1809 do leta 1813 pod francosko oblastjo. Gospodoval je v tistih letih slavni francoski cesar Napoleon. S silno vojsko pridere Napoleon l. 1809 v avstrijansko cesarstvo, vzame veliko zemlje avstrijanskemu cesarju, in tudi poglavitno mesto Dunaj ali Beč v svojo oblast dobí. Potem je bil med francoskim in avstrijanskim cesarjem mir narejen; in po pogojih tega primirja je prišla krajnska dežela cela, en kos hrovaške in en kos koroške Francozom v roke. Vse te tri dežele je ukazal Napoleon imenovati Ilirija.

Napoleon je bil v vednih vojskah; zato je potreboval veliko soldatov. Tudi Ilirijani so mógli fante v soldate dajati. Leta 1812 je napravil vojsko z Rusom; v ta namen je brez števila soldatov vkup nagnal iz vsih dežel svojega cesarstva. Strašne trume soldatov vsake baže so se valile v poljsko deželo, iz poljske pa v rusovsko proti Moškavi, poglavitnemu mestu rusovskega cesarstva. K tej vojski je bilo tudi vzetih veliko Ilirijanov, ki so mógli iti z Rusom se vojskovat, pa malo jih je prišlo srečno nazaj. Nekteri so bili ubiti, večina njih je pa zmerznila v hudi rusovski zimi.“

14) Kortonica, koroška deklica. Spisal Janez Cigler, fajmošter v Višnjigori na Kranjskem. Na svitlo dala družba sv. Mohora. V Celovcu 1866. 8. 80. Natisnil Jožef Blaznik v Ljubljani. — Na koncu so v zvezi z zgodbo samo naslednje vrstice:

Vsi so dobre volje bili,
Dobro sladko vince pili;
Hvalo vsi Bogu dajali,

Da prijazno se spoznali.
Prijatli hočejo ostati;
Večkrat tud' se obiskati.

Prvi poldnevnik in čas za ves svet.

Črtica iz zemljepisa.

III.

(Dalje in konec.)

Da se odstrané te neprilichnosti, predlagala je družba zbrana v Kanadi l. 1879. premembe, katere je angleška vlada po svojih zastopovalcih raznim vladam naznanila. Navetovane izpremembe so: 1. Naj se vpelje vzoren dan (Normal-Datum), t. j. po vsem svetu naj se zaznamuje in zapisuje začetek dneva ob istem času. 2. Naj se vpelje svetovni vzorni čas (Welt-Normalzeit). 3. Vsi vzorni (merodajvni) časi različnih držav naj prenehajo, a povsod naj se vpelje od 15 do 15 stopinj (poldnevnik) merodajaven čas, ki se bode po jedno uro razločeval od vzornega časa po poldnevnikih pred njim in za njim.

Sedmi občni zbor mednarodnih zemljepisov v Rimu (oktobra 1883) je stvar preudarjal, a obveznih sklepov ni naredil. Resolucije so merile na to, naj se prvi meridian vzame čez kraljevo angleško zvezdarno v Grenwihu. Po tem takem bi se imel dan začeti in zapisavati (datirati) na tist trenotek, ko je poldne v Grenwihu. Potem bi se imel dan jemati po 24 ur v nepretrgani vrsti, a ne razdeliti se na dvakrat po 12 ur.

Drugi popravljen natis. V Ljubljani. Založil in izdal Ivan Tomšič. 1882. 8. 145. Natisnila Klein in Kovač. — Levstikova resnična pa dobrohotna presoja je menda tudi vzrok, da je nekdanji „duhoven Iblanske jetnišnice“ na stare dni poprijel spet slovensko pero ter spisal dve povesti, prvo na lik Svetinu, drugo pa sv. Hemi, in te ste:

13) Deteljica ali življenje treh kranjskih bratov francoskih soldatov. Spisal Janez Cigler, fajmošter v Višnjigori na Kranjskem. Izšla družba sv. Mohora. V Celovcu 1863. 8. 115. Natisnil Janez Leon. — Povest se snuje enako Svetinovi v treh delih. Na primer bodi:

Vvod. Krajnska dežela je bila od leta 1809 do leta 1813 pod francosko oblastjo. Gospodoval je v tistih letih slavni francoski cesar Napoleon. S silno vojsko pridere Napoleon l. 1809 v avstrijansko cesarstvo, vzame veliko zemlje avstrijanskemu cesarju, in tudi poglavitno mesto Dunaj ali Beč v svojo oblast dobí. Potem je bil med francoskim in avstrijanskim cesarjem mir narejen; in po pogojih tega primirja je prišla krajnska dežela cela, en kos hrovaške in en kos koroške Francozom v roke. Vse te tri dežele je ukazal Napoleon imenovati Ilirija.

Napoleon je bil v vednih vojskah; zato je potreboval veliko soldatov. Tudi Ilirijani so mógli fante v soldate dajati. Leta 1812 je napravil vojsko z Rusom; v ta namen je brez števila soldatov vkup nagnal iz vsih dežel svojega cesarstva. Strašne trume soldatov vsake baže so se valile v poljsko deželo, iz poljske pa v rusovsko proti Moškavi, poglavitnemu mestu rusovskega cesarstva. K tej vojski je bilo tudi vzetih veliko Ilirijanov, ki so mógli iti z Rusom se vojskovat, pa malo jih je prišlo srečno nazaj. Nekteri so bili ubiti, večina njih je pa zmerznila v hudi rusovski zimi.“

14) Kortonica, koroška deklica. Spisal Janez Cigler, fajmošter v Višnjigori na Kranjskem. Na svitlo dala družba sv. Mohora. V Celovcu 1866. 8. 80. Natisnil Jožef Blaznik v Ljubljani. — Na koncu so v zvezi z zgodbo samo naslednje vrstice:

Vsi so dobre volje bili,
Dobro sladko vince pili;
Hvalo vsi Bogu dajali,

Da prijazno se spoznali.
Prijatli hočejo ostati;
Večkrat tud' se obiskati.

Prvi poldnevnik in čas za ves svet.

Črtica iz zemljepisa.

III.

(Dalje in konec.)

Da se odstrané te neprilichnosti, predlagala je družba zbrana v Kanadi l. 1879. premembe, katere je angleška vlada po svojih zastopovalcih raznim vladam naznanila. Navetovane izpremembe so: 1. Naj se vpelje vzoren dan (Normal-Datum), t. j. po vsem svetu naj se zaznamuje in zapisuje začetek dneva ob istem času. 2. Naj se vpelje svetovni vzorni čas (Welt-Normalzeit). 3. Vsi vzorni (merodajvni) časi različnih držav naj prenehajo, a povsod naj se vpelje od 15 do 15 stopinj (poldnevnik) merodajaven čas, ki se bode po jedno uro razločeval od vzornega časa po poldnevnikih pred njim in za njim.

Sedmi občni zbor mednarodnih zemljepisov v Rimu (oktobra 1883) je stvar preudarjal, a obveznih sklepov ni naredil. Resolucije so merile na to, naj se prvi meridian vzame čez kraljevo angleško zvezdarno v Grenwihu. Po tem takem bi se imel dan začeti in zapisavati (datirati) na tist trenotek, ko je poldne v Grenwihu. Potem bi se imel dan jemati po 24 ur v nepretrgani vrsti, a ne razdeliti se na dvakrat po 12 ur.

Dosihmal so imeli razni národi za štetev stopinj razne poldnevnik, Amerikanci poldnevnik čez Waschingon, Angleži domá, po naselbinah in po vseh pomorskih mapah v soglasji z drugimi národi meridian po Grenwichu, Francozje po Parizu, Nemci in Avstrijanci po Ferro, ki je uprav 20° stopinj proti zahodu od Pariza; Rusi nekaj rabijo poldnevnik po zvezdarni, ki je v Pulkovi poleg Petrograda.

Una resolucija mednárodne družbe v Rimu tedaj pomeni, da imajo vprihodnje nehati ali opustiti se vsi poldnevnik pri raznih národih, in naj bode mejnárodni edini isti preko Grenwicha, on naj je merodajaven pri risanju zemljevidov, in čas se mora z njim začeti. Ta sklep moramo v imenu zemljepisja veselo pozdravljati, da se enkrat odpravi iz zemljevidov različnost pri določitvi stopinj, ki le bega in moti. A ta sklep se pa tudi po drugi strani ne da tako lahko izvršiti; zemljevidi, katere imajo pri vojnih štabih na Avstro-Ogerskem, na Pruskem, v Švici in na Francoskem, ki so izdelani zelo natančno, ravnajo se po Parizu ali Ferro. Koliko težav, preden se vse to predela. Minulo bode precej časa, preden se ta prvi meridian po Grenwichu povsod vpelje. To pa nikakor ne ovira, da bi se to vsaj v načelu ne sprejelo in da se čas po tem vravná. V tem smislu pritrđile so vse vlade, ki so se udeležile mednárodnega zborovanja, izvzemši Brazilijo in Francosko. Upeljanje prvega meridiana po Parizu nas spominja na kardinala Richelieu, ki je zbor matematikarjev in zemljencev sklical l. 1630. ta čas, ko je bila Francoska merodajavna za vso Evropo; a da bi se odpravila ta národna naprava in vpeljala ona iz tuje vlade, ki ž njo tekmuje, je vendar prevelika žrtev.

Bolj opravičeni so bili pa ugovori Francoske zaradi tega, da bi se dan začel šteti s poldnem. V starih časih so Grki dan začénjali s solnčnim zahodom. Babilonci s solnčnim vzhodom, Latinci in z njimi národi na zapadu s polnočjo — ta navada se je ohranila do današnjega dné. Umbri, Arapi in zvezdoznanci, ki so učenost in ž njo veliko imen dobili od Arapov začénjajo s poldnem. No, zvezdoznanci naj imajo svoje veselje, kajti zvezdnato nebo preiskujejo po noči, a za druge ljudi je pa ta čas silo neprilíčen. Za večino ljudi se začénja delo zjutraj in traja do večera. Ali naj se mar dopoldne k 10. aprilu, a popoldne k 11. prišteva? Recimo, da se kako zborovanje začne ob 10. dopoldne in se končá ob 2. popoldne. Mari bodemo zaznamovali dvoji dan?

Kako naj bi n. pr. bilo z dopoldnem 1. januarja, ali bi ga prištevali staremu, ali novemu letu. Ko bi tedaj dan s poldnem začénjali, bi ne bila zmešnjava manjša, marveč večja, brez vsake koristi bi mnogo reči prekladali. Zbor v Waschingtonu tedaj tega nasveta ni vzprejel, in je določil, da naj se dan začne s polnočjo, kakor je bilo dosihmal navadno.

Naopačno pa bi bilo misliti, da bodo dan po vseh krajih začeli zaznamovati o polnoči, t. j. da bode povsod polnoč, ko se bode začel pisati drug dan (datum). Bolj važno je, da se začne povsod ob istem času, kakor da bi bil ravno ob sredi noči. Oboje ob jednem je nemogoče. Vsekako bode v prihodnje za vso Evropo in do srede Azije začetek dneva padel v čas od 12. do 6. zjutraj; isto tako na zahod noter do srede zedinjenih držav pred polnočjo med šesto uro zvečer do dvanajstih po noči. Za vzhodno Azijo in za zahodno severno Ameriko posebno za ogromne prostore Tihega oceana, ker sicer na malih otocih malo ljudi prebiva, ne bode se dan (datum) izpremenil po noči, marveč na dopoldanske in popoldanske ure, a to krajev na zemlji, kjer največ ljudi prebiva, ne zadeva.

Da se dnevne ure štejejo od ene do štiriindvajsete, spoznali so za dobro in je vsem dopadlo. Stvar vendar ni nikakor nova, kajti na Laškem se nahajajo ure, ki imajo po 24 številki in tudi ljudstvo tù in tam tako šteje, ne imeli bi tedaj še dalje ob jedni popoldne, ob devetih zvečer ampak ob 13., ob 21. i. t. d.

Dalje so nasvetovali, da se vpelje namesto sedanjih vzornih časov, ki so po državah, štiriindvajset vzornih časov ne gledé na meje raznih držav. V ta namen se ima zemlja razdeliti na 24 enakih prog, ki grejo od tečaja do tečaja. Zahodna meja prvega tečaja je zaznamovana s poldnevnikom $7^{\circ} 30'$ na vzhod od Grenwicha in pelje blizo mest Turin, Bern, Strassburg, Münster na Westfalskem. Vzhodna meja (poldnevnik $22^{\circ} 30'$) gre skozi Grško (Sparto), Macedonsko, na meji Srbski in Bulgarski, mimo Ržave, Nagy-Karoly-a na Ogrskem, Lublina na Poljskem. Vzorni čas te proge je oni 15° , tedaj eno uro prej, kakor je poldne po Grenwihu. Druga proga meji na zahodu s prvo, in je na vzhod zaznamovana s $37^{\circ} 30'$. Gre preko Male Azije, po sredi Ruske mimo Moskve. Čas te druge proge je vzet po 30. meridianu tedaj ravno dve uri pred časom v Grenwihu. Vsaka nadaljna proga obsega tudi petnajst stopinj, in nje vzorni časi so po vrsti krajevni časi, ki se zlagajo z 45., 60., 75., 90. stopinjo. Tako pride, da se čas v 1. 2. 3. i. t. d. progí uprav za 1, 2, 3 ure razloči od časa v Grenwihu, t. j. kadar je v Grenwihu polnoč, tako je na prvi progí ob 1. zjutraj, na drugi progí ob 2. zjutraj, na tretji ob 3. zjutraj i. t. d. Na zedinjene severne države v Ameriki padejo proge 16, 17, 18, 19 in 20, imajo tedaj v San-Frančiško 16. uro 4 ur zvečer, v Santa-Fe 17. uro, (5 ur zvečer), v Novem Orleanu 18 (6 ur zvečer), v Novem Jorku 19. uro, (7 ur zvečer), kadar je v Grenwihu polnoč. Za železno črto Burlington v zedinjenih državah imajo že karto, v kateri so zaznamovane vse te proge. Časi imajo tam svoja posebna imena, uni 16. proge se imenuje „Pacific time“ čas Tihega oceana; uni 17. proge „Mountain time“ čas skalnatih gorá; uni 18. proge „Central time“ osrednji čas; una 19. proge „Eastern time“ velikonočni čas. Praktični Amerikanci so v teku pr. l. 1884. užé začeli po teh sklepih ravnati, in občinstvo se s temu zлага. Tudi na Angleškem pravijo, da se bodo začeli po tem ravnati. Po drugod imajo vsaktere prav nepotrebne premislíke. Nekaterim ni prav 24 urni čas. Ima pa vender mnogo za se, ker: 1. Kadar se prestopi meja vsake proge, se čas ne bode premaknil za kako nena ravno število minut, katere nihče lahko v glavi ne obdrží, ampak vselej le za eno uro. 2. Čas se ne bode prestopal na minute, marveč na ure; ako je n. pr. v Grenwihu 24 ur in 25 minut, tako je v 5. progí 5 ur in 15 minut, v 16. progí 10 ur in 15 minut; minute ostanejo povsod. 3. Ti prestanki se ne nahajajo od severa proti jugu, in veliko bolj po redkem od zahoda proti vzhodu ali v nasprotni meri. Tako bo lahko kdo potoval iz Berolina v Rim, ne bode mu treba ure vrvnati po pruski, po bavarski, potem po avstrijski in posledujíc po laški. 4. Ta vzorni čas se ne bode nikdar od pravega solnčnega časa razločeval više kakor za 30 minut, sedaj je pa n. pr. čas v Ahen-u mimo Berolina za 28 minut in mimo Tilsit-a za 30 minut različen. Na vzhodni meji avstrijski je čas mimo vzornega Pražkega za 48 minut različen, to bi lahko premaknilo dnevni čas. Vidi se tedaj, pomislíki zoper to novost so prav neznatni v primeri z veliko koristíjo in jednovitostjo, ki bode prinašala ta svetovna ura za sabo. Pričakovati je, da se bodo kmalo podvzale države, da izvršijo te sklepe. Pred vsem se mora vsaj v mednárodnem prometu dan (datum) in napovedek časa pri oddaji telegrama zaznamovati po svetovni uri. Isto tako se bodo mógli zaznamovati vozni redovi po svetovnih železnicah, vozna pota, prekomorskih poštnih naporjev po svetovni uri. Ure po železnicah in telegrafih in sploh javne ure se bodo izpremenile po času v tem smislu, da bodo imeli cifernike s štiriindvajsetimi urami in za ure dvoje kazalcev, jeden bode kazal dotične proge, drugi pa čas po Grenwihu — ali z drugimi besedami — svetovni čas. Sicer je stvar na vso moč lahka, izšteviliti iz krajevnega časa svetovni čas, kakor brž je znan razloček mej obéma.